

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ЕЛЕКТРОНСКИ БИЗНИС“ ОД АВТОРОТ
ВОНР. ПРОФ. Д-Р ЗЛАТКО БЕЖОВСКИ, ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр.1202-34/11 од 276. редовна седница на Наставно-научниот совет на Економски факултет, одржана на 9.2.2026 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- проф. д-р Сашо Јосимовски, Економски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (област дигитален бизнис),

- проф. д-р Лидија Пулевска-Ивановска, Економски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (област дигитален бизнис)

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „ЕЛЕКТРОНСКИ БИЗНИС“ од авторот **вонреден проф. д-р Златко Бежовски**, наменет за студентите на прв циклус студии на Економски факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Ракописот со наслов „Електронски бизнис“ припаѓа во научната област дигитален бизнис (5.02.00.04) според меѓународната Фраскатијева класификација.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Економски факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Универзитетскиот учебник „Електронски бизнис“ од авторот проф. д-р Златко Бежовски е наменет како основна литература за предметот Е-бизнис, кој се изучува на сите насоки на Економски факултет во Штип. Предметот Е-бизнис е задолжителен на насоките: Менаџмент и маркетинг (3 семестар, часови во формат 3+2+2 и 8 кредити), Финансии (3 семестар, 2+2+1, 6 кредити) и Бизнис економија (5 семестар, 3+2+2, 8 кредити), додека избран е на насоката Сметководство и ревизија (5 семестар, 2+1+1, 4 кредити).

Рецензентската комисија оценува дека ракописот е во согласност со наставната програма и ја опфаќа наставната материја за студиската програма за којашто е наменет, односно да послужи како учебник, односно како основна литература по предметот Е-бизнис. Имајќи ја предвид сеопфатноста на учебникот, истиот може да се користи и како дополнителна литература и на постдипломски студии.

Податоци за обемот на ракописот: Учебникот е пишуван во А4 формат, со проред 1, со употреба на фонт Arial и големина на буквите 11, а маргините на страниците се 2,54 cm: top; left; bottom; right, а цитирањето е во АПА стил. Содржи 398 страници текст (без референтната листа), како и бројни илустрации, табели и примери од пракса. Секоја глава започнува со „Цели на учењето“, а завршува со „Резиме“. Користената литература е обемна со преку 500 референци, и изобилува со базични трудови, како и трудови со понов датум на издавање што одговара за учебник од оваа област. Како Рецензентски

комисија сметаме дека обемот на делото и неговата содржина ги задоволуваат критериумите согласно со предвидениот број на часови и одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Во рамки на е-библиотека на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип се објавени два труда со сличен назив на истата тема. Првиот е учебник „Е-бизнис“ од проф. д-р Ристе Темјановски, издаден во 2017 година, додека вториот е учебно помагало „Е-бизнис – скрипта“ од проф. д-р Златко Бежовски, издадена во 2020 година.

Потребата за издавање на нов учебник со наслов „Електронски бизнис“ произлегува од неколку фактори. Прво, доставениот ракопис е целосно заокружен концепт за оваа проблематика која во последните децении континуирано еволуираше за да ја достигне денешната форма и обем претставени во ова дело. Второ, дигиталниот, односно електронскиот бизнис е една од дисциплините со најбрзи промени и потребно е обновување на материјата на секои 3 до 5 години за да остане релевантна и актуелна. И трето: книгата е збогатена со бројни и современи примери од пракса кои на одличен начин ја надополнуваат теоријата и го олеснуваат разбирањето и учењето на овој предмет.

Краток опис на содржината: Учебникот под наслов „Електронски бизнис“, чиј автор е Златко Бежовски, претставува сеопфатен водич низ современиот дигитален економски пејзаж. Ова дело детално ги истражува сите клучни аспекти на модерното работење, почнувајќи од теоретските основи на дигиталното општество, па сè до практичните чекори за лансирање и управување со успешен е-бизнис. Преку систематски пристап кој ги опфаќа е-бизнис моделите, дигиталниот маркетинг и комплексните back-end системи како ERP и CRM, учебникот нуди вредни знаења за студентите и професионалците кои се стремат кон успех во висококонкурентната дигитална ера.

1. Вовед во електронскиот бизнис. Ова поглавје дава широк преглед на дигиталната револуција, дефинирајќи ги основите на дигиталното општество и економијата. Авторот прави јасна дистинкција и дефинирање на електронскиот бизнис, анализирајќи ги придобивките, но и ограничувањата со кои се соочуваат организациите. Посебен акцент е ставен на критичните прашања за довербата, заштитата на приватноста и правната регулатива кои се неопходни за безбедно функционирање. Поглавјето завршува со мапирање на клучните учесници и сектори кои го сочинуваат современиот дигитален екосистем.

2. Е-бизнис модели (еволуција, елементи и типови). Тука се истражува трансформацијата на начинот на кој компаниите создаваат вредност, следејќи ја еволуцијата од традиционални кон дигитални бизнис модели. Детално се разглобени структурните елементи на еден модел, вклучувајќи ја вредносната понуда, инфраструктурата и стратегиите за монетизација и остварување приходи. Направена е класификација на различните типови модели, како што се оние базирани на производи (е-трговија), содржини или услуги, како и хибридниот пристап. Целта е да се разберат различните нивоа на дигитализација и како технологијата овозможува нови пазарни прилики.

3. Започнување на електронски бизнис. Ова поглавје претставува практичен водич за претприемачкиот процес, започнувајќи од откривање на можности и генерирање на иновативни бизнис идеи. Се обработуваат методите за развој и валидација на концептот, со посебен фокус на користење на алатката „Бизнис модел канвас“. Авторот ги опишува чекорите за мобилизација на потребните ресурси, формирање тим и обезбедување финансии преку стартап екосистемот. Конечно, дадени се насоки за фазата на лансирање, од регистрација и правни аспекти до иницијалното излегување на пазарот.

4. Градење на онлајн присуство. Фокусот во ова поглавје е ставен на техничката и стратешката изградба на дигиталниот идентитет на компанијата. Се објаснува процесот на концептуализација, изработка и управување со сопствен веб-сајт како централна точка на бизнисот. Покрај веб-сајтот се анализираат и можностите за присуство преку други канали, како што се учеството на е-пазари и развојот на мобилни апликации. Поголавно дава насоки за креирање на кохерентен и ефективен настап кој овозможува интеракција со корисниците во секое време.

5. Дигитален маркетинг. Ова поглавје ги обработува стратегиите и алатките потребни за привлекување и задржување на корисници во дигиталниот простор. Се објаснуваат клучните дисциплини како оптимизација за пребарувачи (SEO), маркетинг на социјални мрежи, е-меил маркетинг и креирање на квалитетна содржина. Авторот ја нагласува важноста на аналитиката и користењето на податоци за прецизно таргетирање и персонализација на понудата кон потрошувачите. Целта е да се објасни како да се конвертираат посетителите во купувачи и како да се мери повратот на инвестициите (ROI) од маркетинг кампањите.

6. Управување со операциите во е-бизнисот. Последното поглавје навлегува во оперативната заднина на бизнисот, истакнувајќи ја улогата на информациските системи (ERP, CRM, BI) како 'рбет на организацијата. Се покриваат процесите на управување со човечкиот капитал во дигитален контекст, како и управувањето со релациите со клиентите за долгорочен успех. Детално се опишани логистичките аспекти на исполнување на нарачките, од прием и складирање до испорака и наплата. Поголавно завршува со примената на бизнис интелигенција за следење на перформансите и донесување одлуки базирани на податоци.

Покрај темелната теоретска анализа, учебникот се одликува со исклучителна визуелна компонента која вклучува прецизно дизајнирани илустрации и табели, наменети да ја поедностават и визуелно да ја дообјаснат комплексната материја на електронското работење. Оваа визуелна рамка е дополнета со бројни реални примери од деловното опкружување, вклучувајќи и успешни македонски е-бизнис потфати, што овозможува директна примена на наученото во локален и глобален контекст. Ваквата синтеза на теоретско-практична конструкција го прави делото не само академски издржано, туку и практичен прирачник кој нуди опиплива вредност за современиот дигитален претприемач. На тој начин, авторот успешно го премостува јазот помеѓу апстрактните концепти и реалните пазарни операции, правејќи го материјалот лесно разбирлив и применлив.

ЗАКЛУЧОК

Универзитетскиот учебник „ЕЛЕКТРОНСКИ БИЗНИС“ од авторот проф. д-р Златко Бежовски претставува сеопфатна и заокружена научна материја која на современ начин го обработува дигиталниот деловен екосистем. Делото нуди суштинска синтеза на теоретските согледувања за дигиталната економија и општество, со практичните аспекти на воспоставување и водење на успешен дигитален потфат. Преку систематско излагање на е-бизнис моделите, стратегиското планирање и управувањето со напредните информациски системи како ERP и CRM, авторот овозможува темелно разбирање на процесите кои ја дефинираат конкурентноста во дигиталната ера.

Вредноста на овој учебник е дополнително нагласена преку неговиот висок педагошки квалитет. Изобилството од илустрации и табели визуелно ги дообјаснуваат сложените теоретски концепти, додека бројните примери од реалната деловна практика, вклучувајќи и успешни македонски бизнис приказни, даваат дополнителна тежина на обемната теоретско-практична конструкција. Дополнително, преку наведување на „целите на учењето“, на почетокот на секое поглавје, читателот внимателно се насочува во материјата што следи, а преку „резимето“ се добива моќна алатка за утврдување на наученото со фокус на суштинските аспекти од секое поглавје. Овој пристап не само што им помага на студентите полесно да ја совладаат предметната материја, туку нуди и вредни насоки за пошироката стручна јавност при решавањето на реалните пазарни предизвици.

Со оглед на енормното значење на дигиталната трансформација за успехот на секој современ ентитет, сметаме дека овој учебник ќе даде значаен придонес во збогатувањето на домашната литература од областа на е-бизнисот. Текстот нуди применливи знаења за стратегиите за дигитален бизнис и оперативната ефикасност преку сеопфатна бизнис аналитика. Поради овие причини, Рецензентската комисија смета дека делото ги исполнува сите критериуми и правила за објавување како универзитетски учебник.

Врз основа на изнесеното, имаме особена чест на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип да му предложиме учебникот со наслов „ЕЛЕКТРОНСКИ БИЗНИС“ од авторот проф. д-р Златко Бежовски да го одобри за издавање.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Сашо Јосимовски, с.р.

Проф. д-р Лидија Пулевска-Ивановска, с.р.